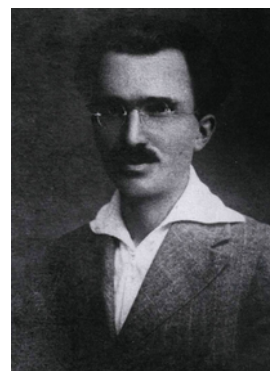

Οι απόψεις του Νίκου Καζαντζάκη για τη δημοτική γλώσσα

[= περ. ΔΙΑΒΑΖΩ, τχ. 190, 27.04.1988, σ. 36]

(Το κείμενο που ακολουθεί ... αφορά στην άποψη του Ν. Καζαντζάκη για τη δημοτική γλώσσα. Περιλαμβάνεται στον 4ο τόμο του «Δελτίου Εκπαιδευτικού Ομίλου 1914» όπου εκφράζουν τις απόψεις τους Έλληνες και ξένοι για το γλωσσικό ζήτημα της εποχής, παίρνοντας θέση υπέρ της δημοτικής γλώσσας. Μερικοί απ' αυτούς, ενδεικτικά αναφέρουμε, είναι: ο Κοραΐς, ο Δραγούμης, ο Βλαχογιάννης, ο Ψυχάρης, ο Δελμούζος, ο Ροΐδης, ο Σολωμός, ο Σπ. Τρικούπης, ο Χαρ. Τρικούπης κ.ά.

Το κείμενο μας παραχώρησε ο Γιώργος Ζεβελάκης)

Μόλις ο Σύλλογος «Σολωμός» στα Χανιά αναγκάστηκε να κλείσει από τον πόλεμο που του είχαν σηκώσει οι γλωσσαμύντορες, στην κρητική πρωτεύουσα τις ίδιες μέρες ξανασυσταίνονταν ο «Σύλλογος δημοτικιστών Ηρακλείου Κρήτης ο Σολωμός». Έτσι το ίδιο μεγάλο εθνικό όνομα του νεοελληνικού Παρνασσού συμβόλιζε και πάλι την Ιδέα κι έδειχνε τη δύναμή της, που καμιά ανελεύθερη πίεση και καμιά τρομοκρατία δεν μπορούσε να την πνίξει. Την πρωτοβουλία για το νέο αυτό κέντρο του δημοτικισμού είχε ένας νέος συγγραφέας στο Ηράκλειο, ο Ν. Καζαντζάκης, γνωστός με το ψευδώνυμο Πέτρος Ψηλορείτης, που ο «Πρωτομάστορας» του είναι το πρώτο πεζό έργο στη δημοτική που βραβεύτηκε σε επίσημο ποιητικό διαγωνισμό και από καθηγητές στο Πανεπιστήμιο (1906). Ωστόσο ο «Σολωμός» δε βρήκε περισσότερο σεβασμό στο Ηράκλειο. Έδωσε αφορμή στην οχλαγωγία να οργιάσει και μόνο ένας βαρκάρης Τούρκος βρέθηκε να ξεπροβοδίσει τον πρωτεργάτη του, με την ιδέα πως εκείνος που τόσο *αντεθνικά* είχε εργαστεί θα ήταν φίλος των εχτρών της Ελλάδας.

Αφού η καθαρεύουσα, όπως κι αυτοί οι δασκάλοι τ' ομολογούν, δεν μπορεί να εξωτερικέψει τον κόσμο των αισθημάτων, πώς μπορεί πλια το έθνος να συγκινηθεί από ένα κήρυγμα που να συναρπάξει τις ψυχές και να σπρώχνει στα μεγάλα τα έργα, πώς μπορεί να επικοινωνήσει και να συνταραχτεί από ένα μεγάλο αίσθημα, να συνταραχθεί σύσσωμο, από τον κατώτερο ως τον ανώτερο, από τα βάθη της Ηπείρου ως τα πέρατα της Ασίας όπου σκορπισμένοι περιμένουν οι Έλληνες το λυτρωμό; (1909).

Κι αν τα οικονομικά μας πληθύνουν, κι αν έχουμε θωρηχτά και αντιτορπιλικά χιλιάδες, κι αν έχουμε οργανισμούς στρατών τέλειους, κι αν το σύνταγμά μας είναι ένα νομικό αριστούργημα ή δεν είναι καλό κι έρθουν εθνοσυνέλευσες και τ' αλλάξουν, κι αν αλλάξομε βασιλιάδες κι υπουργούς, όλα αυτά δεν έχουν καμιά, απολύτως καμιά σημασία. Όλα αυτά ποτέ τους δε θα μπορέσουν να μας

σώσουν. Από τίποτα απ' αυτά δεν έχουμε ανάγκη. Από ένα μόνο έχουμε ανάγκη. Από ανθρώπους. Αν δε μορφώσουμε «ανθρώπους» –άντρες που να μπορούν να νιώσουν το μεγάλο κοινωνικό κι εθνικό προορισμό τους και μητέρες που να ξέρουν ν' αναθρέψουν τα παιδιά τους στην αγάπη της Πίστης και της Πατρίδας– τίποτα, κανένα νομοθέτημα, καμιά Βουλή, καμιά προσπάθεια δε θα μπορέσει να μας σώσει. Και για να μορφωθούν οι χαρακτήρες αυτοί, χρειάζεται από τα πιο μικρά τους χρόνια να μορφωθεί η καρδιά κι ο νους τους, και για να μορφωθεί η καρδιά κι ο νους ένα μόνο μέσο υπάρχει: η γλώσσα. Και τέτοια γλώσσα μορφωτική της καρδιάς και του νου μια μόνο υπάρχει, η γλώσσα της μητέρας, που είναι μέσα στο αίμα μας και στην ψυχή μας και που μόνη μπορεί να μας συγκινήσει και να ξυπνήσει μέσα μας τις μεγάλες ορμές της φυλής μας.

Είναι φοβερό. Μας κατηγορούν εμάς τους δημοτικιστές πως περιφρονούμε τους προγόνους μας. Ακούσετε τι λένε αυτοί και τι λέμε εμείς και συγκρίνετε. Γιατί 'ναι καιρός πλια να πάψει αυτή η κωμωδία που παίζεται εις βάρος του λαού. Οι δασκάλοι λένε: «Τίποτα ωραιότερο από τα έργα των προγόνων μας. Η γλώσσα τους, η φιλολογία τους, η τέχνη, όλα τους είναι τέλεια. Ό,τι έχουμε εμείς σήμερα, γλώσσα, φιλολογία, τέχνη, είναι χυδαίο και βάρβαρο. Και πρέπει να πετάξομε πέρα και να γυρίσομε πίσω αντιγράφοντας τους προγόνους». – Εμείς λέμε: «Τίποτα ωραιότερο από τα έργα των προγόνων μας. Η γλώσσα τους, η φιλολογία τους, η τέχνη, όλα τους είναι τέλεια. Κι έχουμε μεγάλο καθήκον, γιατί φέρνομε μεγάλο όνομα και πρέπει διπλά από τους άλλους λαούς να εργαστούμε, για να κάμομε κάτι τι αντάξιο των προγόνων. Γιατί η ζωή πηγαίνει μπροστά και ποτέ δε γυρίζει πίσω. Και γι' αυτό να τους αντιγράψομε και να τους παπαγαλίζομε, ούτε δυνατόν είναι, ούτε και πρέπει. Δεν είναι δυνατό, γιατί νόμος φυσικός είναι όλα ν' αλλάζουν με τον καιρό και κάθε εποχή να 'χει δική της εξέλιξη και στη γλώσσα και στη φιλολογία και στην τέχνη. Ούτε και πρέπει, γιατί αν έχουμε φιλοτιμία, πρέπει κάτι κι εμείς δικό μας να κάμομε συνεχίζοντας κι όχι αντιγράφοντας το έργο των προγόνων». Συγκρίνετε τώρα. Και πέστε ποιος καλύτερα αντιλαμβάνεται, εμείς ή οι δασκάλοι, τα καθήκοντα που μας επιβάλλει το μεγάλο όνομα που φέρνομε;

[αντιγραφή - επιμέλεια κειμένου: Βασίλειος Α. Γεώργας]